

**KORONAVIRUSEPIDEMIA VAIKUTTAA HELSINGIN
YLIOPISTOON MONITAHOISESTI JA PITKÄAIKAISESTI –
NÄKÖKULMIA KRIISIN VAIKUTUKSIIN POST-
KORONAIDEARYHMÄN TYÖN VALOSSA**

SAATTEEKSI POST-KORONAIDEARYHMÄN NÄKEMYKSILLE KORONAVIRUSKRIISISTÄ JA SEN VAIKUTUKSISTA

Koronavirusepidemia levisi nopeasti keväällä 2020 maailmanlaajuisesti pandemiaksi. Epidemia jatkuu edelleen, ja uusien COVID-19 tautitapausten määrä on edelleen korkea. Tartunta oli elokuun loppuun mennessä todettu yli 25 miljoonalla ihmisellä, ja kuolonuhrien määrä on lähes 850.000 maailmanlaajuisesti.

Tiedeyhteisö on ennen näkemättömän nopeasti reagoinut koronapandemiaan, ja tällä hetkellä maailmalla testataan lukuisia rokoteaihoita ja kokeillaan mahdollisia lääkehoitoja. Vaikka itse virusinfektio on lähtökohtaisesti lääketieteellinen ongelma, on ilmeistä, että pandemia vaikuttaa koko yhteiskuntaan hyvin monialaisesti tuoden pysyviä muutoksia muun muassa tutkimukseen, tapaamme tehdä työtä ja opiskella. Kyseessä on globaali sysäyskriisi, jonka vaikutukset ovat pitkälle kantavia ja osin vielä vain arvailujen varassa.

Helsingin yliopistossa pandemiaan reagoitiin nopeasti. Sekä opiskelu että työ tehtiin maaliskuusta alkaen pääsääntöisesti etänä ja kiinteistöt suljettiin. Samalla heräsi kysymys, minkälaisia pitkäaikaisia vaikutuksia pandemialla on yliopiston toimintaan ja asemaan jatkossa. Tätä asiaa pohtimaan yliopiston rehtori asetti post-koronaidearyhmän, jonka tehtävänä oli arvioida koronaviruskriisin vaikutuksia yliopistoon, monitieteiseen tutkimukseen ja yliopistolliseen koulutukseen sekä yliopiston asemaan yhteiskunnassa pidemmällä aikavälillä ja miten yliopisto voisi ottaa vielä aktiivisemmän roolin yhteiskunnassa.

Ryhmän puheenjohtajana toimi vararehtori **Tom Böhling** ja jäseninä työelämäprofessori **Ilmo Aronen** (maatalous-metsätieteellinen tiedekunta), elintarvikehygienian professori **Johanna Björkroth** (eläinlääketieteellinen tiedekunta), viestinnän professori **Anu Kantola** (valtiotieteellinen tiedekunta), HY:n digitalisaatiojohtaja **Jaakko Kurhila**, toimitusjohtaja **Sanna Lauslahti** (Lääketeollisuus ry), geoinformatiikan professori **Tuuli Toivonen** (matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta) sekä opiskelijaedustaja **Mathilda Timmer** (valtiotieteellinen tiedekunta).

Ryhmän työskentelyssä ovat korostuneet muut kuin kriisin välittömään hoitoon, lääketieteelliseen puoleen tai talouteen painottuvat näkökohdat. Syinä tähän ovat olleet ryhmän toimeksiannossakin mainittu tarve katsoa kriisin vaikutuksia pidemmällä aikavälillä sekä myös se, että talouden ja lääketieteen näkökohdat ovat jo luontaisesti, kriisin luonne huomioiden, tulleet muutenkin vahvasti esiin kriisin yhteydessä. Samalla koronapandemian tuore ja kehittyvä luonne sekä epidemiasta koko ajan karttuva ja päivittyvä tieto ovat myös vaikuttaneet siihen, että post-koronaidearyhmä pohjaa raporttinsa erilaisen lähdekirjallisuuden suoran läpikäymisen sijasta ryhmän käymiin laaja-alaisiin keskusteluihin.

Näihin keskusteluihin kukin ryhmän jäsen on tuonut oman asiantuntemuksensa ja näkemyksensä mukaan. Lisäksi ryhmä on osallistunut **tieteellisen neuvoston (TINE)**, **opintoasiain neuvoston (ONE)** sekä **yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen neuvoston (YNE)** kokouksiin sekä järjestänyt koko yliopistoyhteisölle avoimen Tiedekulma-tilaisuuden. Ryhmä on keskustellut **Helsingin kaupungin elinkeino-osaston asiantuntijoiden** kanssa ja kuullut seuraavia asiantuntijoita: johtaja **Mari Pantsar** (SITRA), johtaja **Susanna Pettersson** (Tukholman Nationalmuseum) sekä kasvatustieteen professori **Minna Huotilainen** (kasvatustieteellinen tiedekunta), joka toimi myös valtioneuvoston asettaman COVID19-tiedepaneelin jäsenenä.

Raportissamme nostamme esille kriisin jälkeisiä yhteiskunnallisia ilmiöitä ja kehityksiä, joihin yliopiston tulisi varautua. Näiden tunnistaminen ja niihin reagoiminen lisää yliopiston resilienssiä ja hyödyttää koko yhteiskuntaa. Kuvaamamme muutokset ovat laaja-alaisia, eivätkä ne välttämättä ole ehdollisia koronapandemialle. Voimme siis oppia ajankohtaisesta tilanteesta, jolloin pystymme paremmin kohtaamaan muita koko yhteiskuntaa koskevia haasteita ja kriisejä, kuten ilmasto- ja kestävyyskriisit. Samalla voimme toivottavasti myös vastata koronaviruskriisin haasteisiin tavoilla, jotka eivät ole ristiriidassa esimerkiksi ilmasto- ja kestävyyskriiseihin vastaamisen kanssa vaan pyrkivät tukemaan kestävyuden edistämistä.

Post-koronaidearyhmän jäsenet,

Tom Böhling (pj.), Ilmo Aronen, Johanna Björkroth, Anu Kantola, Jaakko Kurhila, Sanna Lauslahti, Tuuli Toivonen, Mathilda Timmer, Helena Holopainen (sihteeri, tutkimuspalvelut) ja Ira Sirén (sihteeri, viestintä ja yhteiskuntasuhteet).

Helsinki, 17.9.2020

TIIVISTELMÄ RYHMÄN NÄKEMYKSISTÄ (EXECUTIVE SUMMARY)

On ilmeistä, että koronapandemia aiheuttaa pysyviä muutoksia ja muospaineita koko yhteiskunnassa. Helsingin yliopiston tulee ottaa aktiivinen rooli, ja olla **rohkeasti** mukana muokkaamassa ja ohjaamassa muutoksia, jolloin niin yliopiston kuin yhteiskunnan resilienssi paranee.

Koronapandemia on osoittanut, että ongelmat ovat yhä monimutkaisempia, ja edellyttävät **laaja-alaista** osaamista ratkaisujen löytämiseksi. Helsingin yliopiston voimavara onkin juuri laaja-alaisuus, jota tulee edelleen vahvistaa, niin tutkimuksen kuin koulutuksen osalta. Tällöin pystymme entistä paremmin vastaamaan yhteiskunnan tarpeisiin.

Nopeat yhteiskunnalliset muutokset vaikuttavat niin yksilöiden kuin yhteisöjen **hyvinvointiin**. Nopeat työ- ja opiskelukulttuurin muutokset lisäävät riskiä syrjäytymiseen. Yliopiston on siksi panostettava vahvasti yhteisöllisyyteen ja kertyvän tiedon perusteella tuettava niin työntekoa kuin opiskelua uudessa toimintaympäristössä.

Yhteiskunnan kriisit lisäävät **jännitteitä**, niin globaalisti kuin kansallisesti. Yliopiston tulee ottaa vahva rooli siltarakentajana, vaalien avoimuutta ja huokoisuutta ympäröivään yhteiskuntaan. Erityisesti on otettava huomioon nuoret sukupolvet, joiden tasavertaista pääsyä koulutukseen on tuettava ja sitä kautta autettava nuoria sukupolvia löytämään roolinsa yhteiskunnassa.

Tutkitun tiedon arvo on selvästi noussut koronapandemian myötä. Tätä positiivista virettä tulee hyödyntää, ja tuoda esille tutkimuksen ja koulutuksen merkitystä yhteiskunnallisten kriisien ratkomisessa. Samalla pitää nostaa esiin, että tämä myös edellyttää voimavaroja tutkimukseen ja koulutukseen. Tiedeviestinnän roolia tulee edelleen vahvistaa.

Koronapandemia on **sysäyskriisi**, joka muuttaa myös työelämää ja osoittaa osaltaan, että tarve uuden oppimiseen on jatkuvaa. Siksi sellaisten taitojen kuten ongelmanratkaisutaitojen, päätöksentekokyvyn, kansainvälisyyden sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen merkitys korostuu entisestään. Näiden taitojen omaksumista läpi opintojen tulee vahvistaa. Tarjoamalla jatkuvaa oppimista vastaamaan työelämän nopeita muutoksia jännitteitä yhteiskunnassa voidaan myös purkaa ja ennaltaehkäistä.

Koronapandemia on nopeuttanut yhteiskunnan **digitalisaatiota**. Kehitystä tulee tukea, opetuksessa esimerkiksi sellaisella hybridimallilla, jossa kursseilla tarjotaan osa opetuksesta lähi- ja osa etäopetuksena. Samanaikaisesti rinnakkain kahtena vaihtoehtona tarjottavia kokonaisuuksia ei tule kehittää. Myös käsitys **datasta** ja sen omistajuus muuttuvat. Yliopiston on otettava aktiivinen rooli avoimen datan turvaamiseksi lisäämällä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.

Koronapandemia on myös kestävyyskriisi, jonka aiheuttamien muutosten kohtaaminen on tehtävä kestävästi. Nyt on mahdollista muuttaa toimintatapoja **kestävyyttä** tukeviksi, niin ekologisesti kuin yhteiskunnallisesti.

KORONAVIRUSEPIDEMIA VAIKUTTAA HELSINGIN YLIOPISTOON MONITAHOISESTI JA PITKÄAIKAISESTI – NÄKÖKULMIA KRIISIN VAIKUTUKSIIN POST-KORONAIDEARYHMÄN TYÖN VALOSSA

LAAJA-ALAISUUS ON HELSINGIN YLIOPISTON VOIMAVARA - SITÄ TULEE VAALIA

Koronavirusepidemia on haastanut yhteiskuntaa monin eri tavoin. Samalla se on tuonut esiin laaja-alaisen ja monitieteisen asiantuntijuuden merkityksen kriisitilanteissa. Kriisit voivat olla yllättäviä tai sisältää uusia kehityskulkuja, ja niiden taustan ja merkityksen ymmärtäminen sekä oikeiden ratkaisutapojen löytäminen voi vaatia erikoisasiantuntemusta ennalta arvaamattomista suunnista. Koronakriisin laajojen yhteiskunnallisten vaikutusten takia virologisten ja lääketieteellisten kysymysten rinnalle nousevat kysymykset esimerkiksi kriisin taloudellisista, koulutuksellisista, yhteiskunnallisista sekä ympäristöön ja kulttuuriin kohdistuvista vaikutuksista.

Laaja-alainen sivistysyliopisto luo yhteiskuntaan osaamista ja tarjoaa asiantuntijuutta kriisitilanteissa ja niiden varalle. Näin on esimerkiksi nyt, kun rokotekehityksen rinnalla täytyy pohtia etäopetukseen ja –työhön siirtymisen vaikutuksia opiskeluun ja yhteisöllisyyteen, tai kun on mietittävä liikkumista rajoittavien toimien vaikutuksia hyvinvointiin. Hyvä tieteidenvälinen yhteistyö ja kokemus monitieteisestä työskentelystä antavat eväitä pohtia kriisin vaikutuksia laajasti. Samoin yhdenvertainen pääsy yliopistoon varmistaa kyvykkäiden asiantuntijoiden ja osaajien koulutuksen taustasta riippumatta, mikä sekin on kriiseissä ja myös niiden ulkopuolella tärkeää.

Kriisitilanne on korostanut myös akateemisen vapauden arvoa kahdella tavalla. Joustavuus ajankäytössä ja mahdollisuus aikataulujen uudelleenjärjestelyyn nopeastikin varmistavat asiantuntemuksen saatavuuden silloin, kun sitä tarvitaan. Toisaalta vapaa, riippumaton ajattelu sallii akateemisen ajatteluvoiman valjastamisen kriisien ratkaisuun silloinkin, kun ne ovat yhteiskunnallisesti vaikeita.

- *Laaja-alainen sivistysyliopisto ja yhdenvertainen pääsy yliopistoon parantaa yhteiskunnan kriisivalmiutta ja resilienssiä tarjoten kyvykästä asiantuntijuutta yllättävissäkin tilanteissa.*
- *Joustavuus ja liikkumavara ajankäytössä sallii yliopistolaisten osallistumisen kriisien ratkaisuun ja yhteiskunnalliseen keskusteluun tarvittaessa nopeastikin.*
- *Kokemus monitieteisestä ja tieteidenvälisestä yhteistyöstä vahvistaa mahdollisuuksia katsoa uusia ja yllättäviä tilanteita eri näkökulmista.*

KORONAVIRUSKRIISI ON VAIKUTTANUT HYVINVOINTIIN ERI TAVOIN – YHTEISÖLLISYYS ON HYVINVOINNIN KESKEINEN TEKIJÄ

Koronavirusepidemia on vaikuttanut yliopistoyhteisön hyvinvointiin eri tavoin. Tämä näkyy yliopiston henkilöstölle suunnatun poikkeustilakyselyn tuloksissa mutta myös opiskelijoiden erilaisissa kokemuksissa. Osa henkilöstöstä kokee, että etätyön tekeminen on vaikuttanut työhyvinvointiin myönteisesti esimerkiksi lisääntyneen joustavuuden kautta, toiset taas ovat kokeneet tilanteen haastavaksi esimerkiksi, koska tehtävät eivät sovellu etätyönä tehtäviksi tai koska etätyö on lisännyt yksinäisyyden tunnetta. Eri henkilöstöryhmien kokemukset ovat myös

eronneet. Poikkeustilakyselyssä opetus- ja tutkimushenkilöstö koki poikkeusolot raskaammiksi kuin asiantuntija- ja tukipalveluhenkilöstö. Myös kansainvälinen henkilöstö koki poikkeusoloihin siirtymisen kuormittavana.

Samat kokemuserot heijastuvat myös opiskelijoissa. Osa opiskelijoista on pärjännyt kriisissä hyvin voimaantuen kokemuksistaan. Osa on taas selvinnyt totuttelulla, kun taas osalla on vaikeuksia. Kokemuseroihin vaikuttaa se, että kriisin vaikutukset ovat voineet kertautua, opiskelijoiden kohdalla esimerkiksi niin, että kriisi on vaikuttanut myös sosiaaliseen elämään, ruokailumahdollisuuksiin ja oppimistilojen käyttöön.

Koska kokemukset kriisistä ovat erilaisia, voivat myös näkemykset kriisinaikaisten käytäntöjen jatkumisesta kriisin jälkeen erota. Toisaalta toiveissa voi olla joustavuutta lisänneiden etätyö- ja virtuaaliopiskelukäytäntöjen jääminen käyttöön myös kriisin jälkeen. Toisaalta saatetaan toivoa nopeaa paluuta kontaktiopetukseen ja työkavereiden pariin, koska koronavirusepidemia on herättänyt näkemään yhteisöllisyyden merkityksen ja lähiopetuksen arvon. Koska kriisi pakotti tekemään siirtymisen etätyöhön ja –opiskeluun hyvin nopeasti, olisi tältä pohjalta kertyneitä kokemuksia hyvä seurata ja arvioida, mitkä omaksutuista käytännöistä ovat säilytettäviä myös jatkossa.

- *Kriisi on vaikuttanut yliopistoyhteisön hyvinvointiin eri tavoin, sekä myönteisesti että kielteisesti, ja vaikutukset ovat voineet kertautua.*
- *Yhteisöllisyys on hyvinvoinnin kannalta tärkeä tekijä, eikä joustavuus työ- tai opiskelukäytännöissä voi korvata sen merkitystä.*
- *Kriisin aiheuttaman nopean siirtymän pohjalta kertyneitä henkilöstön ja opiskelijoiden kokemuksia olisi hyvä seurata ja arvioida, mitkä omaksutuista käytännöistä ovat säilytettäviä myös jatkossa.*

KORONAKRIISI LUO JÄNNITTEITÄ – KRIISIN KOHTAAMISEEN TARVITTU ROHKEUS ON HYVÄ SÄILYTTÄÄ

Koronavirusepidemian vaikutukset eroavat paitsi yliopistoyhteisössä niin myös laajemmin. Epidemia on paljastanut yhteiskuntien keskinäisen riippuvuuden ja synnyttänyt jännitteitä yhteiskuntien sisälle ja välille. Suomessa jännitteet ovat näkyneet eri sosiaaliryhmien välillä. Onkin pelättävissä, että jos toipuminen kriisistä tapahtuu niin sanotulla K-mallilla, eriarvoisuus ja erityisesti syrjäytyminen lisääntyy. Jatkossa jännitteitä voi syntyä myös esimerkiksi siitä, missä järjestyksessä eri väestöryhmiä rokotetaan. Lisäksi koronavirusepidemia voi kärjistää sukupolvien välistä jännitettä iskien erityisesti nuoriin sukupolviin ja horjuttaen heidän uskoaan tulevaisuuteen, vaikuttaen opintoihin, kansainväliseen liikkuvuuteen ja työelämään pääsyyn.

On selvää, että koronavirusepidemiasta koituu suomalaiselle yhteiskunnalle merkittäviäkin kustannuksia. Niiden maksamisessa on tärkeää, että tiede nähdään investointina tulevaisuuteen, ei säästökohteena. Ilman tiedettä ei synny menestyvää yhteiskuntaa. Erityisesti Suomen kaltaisen pienen maan on elintärkeää pysyä mukana reaaliaikaisesti tieteen kehityksessä kyeten tunnistamaan heikot signaalit ja tuottamaan uusia ideoita ja tieteen uutta aaltoa. Yliopiston elinvoimaisuus on myös välttämätöntä osaajien houkuttelemiseksi ja osaavan työvoiman varmistamiseksi. Suomessa yliopistoilla on myös tärkeä rooli sosiaalisessa

liikkuvuudessa ja mahdollisuuksien tasa-arvossa. Emme halua yhteiskuntaa, joka jakautuu pysyvästi voittajiin ja häviäjiin.

Koronakriisissä on uskallettu tehdä pakon edessä monia nopeita ja rohkeita ratkaisuja. Miten rohkeuden voisi säilyttää myös jatkossa? Tieteessä rohkeuden puute aiheuttaa riskittömyyttä, mikä on yksi nykytiedettä vaivaava ongelma. Vaikka pienten askelten tiede voi olla perusteltua, on tärkeää myös luoda kulttuuria, jossa arvostetaan riskejä, rohkeutta ja uusille aloille suuntautumista. Voisiko yliopistossa rohkeus olla arvo, jota vahvistettaisiin luomalla toimintakulttuuria, jossa voi olla epätäydellinen ja epäonnistua, jos on ottanut riskin astuen uudelle alueelle tai tehden jotain toisin? Tällainen toimintakulttuuri voisi myös vähentää jännitteitä, joita voi syntyä kilpailussa menestyksestä onnistumista painottavassa kulttuurissa.

- *Koronakriisi luo erilaisia jännitteitä yhteiskuntiin ja erityisesti nuoret, opiskelemaan ja töihin pyrkivät sukupolvet saattavat kärsiä koronakriisin vaikutuksista.*
- *Tiede on investointi tulevaisuuteen, ei säästökohde, ja toimii siltanrakentajana vahvistaen mahdollisuuksien tasa-arvoa yhteiskunnassa.*
- *Koronakriisissä on uskallettu tehdä monia nopeita ja rohkeita ratkaisuja, ja rohkeus tulisi säilyttää myös jatkossa.*

KRIISI ON MUUTTANUT SUHTAUTUMISTA TIETEeseen – TIEDEViestintä TUO TIEDETTÄ OSAKSI YHTEISKUNTA

Koronavirusepidemia on lisännyt tieteen näkyvyyttä ja muuttanut kansalaisten suhdetta tieteeseen. Nyt siitä toivovat apua nekin, jotka aiemmin ovat suhtautuneet tieteeseen varauksellisesti. Samalla kriisi on osoittanut, että on tärkeää lisätä ymmärrystä tieteestä, tieteellisen tiedon luonteesta ja tutkijan tehtävästä. Tieteellisen tiedon ytimessä on jatkuva muutos ja epävarmuus. Vaikka tiede avaa erilaisia näkymiä ja mahdollisuuksia, sisältyy tieteelliseen tietoon myös rajoitteita. Tieteen luonteen, prosessien ja aikajänteen ymmärrys sekä käsitys siitä, kuinka monitahoinen koronaviruskriisi on, voi myös tukea tieteen aseman vahvistumista pysyvämmiin sekä estää tieteen ”välinearvoistumista” siten, että kriisin näkökulmasta ensi linjassa olevilla tai vain nopeilla, soveltavilla ja ratkaisukeskeisillä tieteenaloilla on merkitystä.

Koronavirusepidemia onkin nostanut esiin tiedeviestinnän tärkeyden: tieteellä ei ole väliä, jollei se toimi osana yhteiskuntaa. Pääsyn tieteelliseen tietoon pitää siksi olla sujuvaa.

Koronavirusepidemia korostaakin panostamista tiedeviestintään, jolla on suuri rooli tieteen ja yliopiston merkityksen vahvistajana. Käytännössä olisi hyvä kehittää tutkijoiden viestintäkykyjä niin, että halukkaille on joustavasti tarjolla koulutusta ja tukea myös siksi, että tutkijoihin voi kohdistua nykyisessä mediaympäristössä vihapuhetta ja hyökkäyksiä. Vaikka tieteessäkin on nykyisin paljon kansainvälisiä supertähtiä, jotka voivat onnistua nostamaan tieteen merkitystä yhteiskunnassa, tukea esiintymisvalmiuteen ja kykyyn puhua omasta tutkimuksestaan tarvitaan kaikille tieteentekijöille, koska tieteen tekeminen on ennen kaikkea yhteisöllistä, toisin sanoen ”joukkuelaji”.

Yliopisto voisi myös pyrkiä kokoamaan osaamistaan ja asiantuntemustaan yhteen tarjoten sitä kriisien aikana tai tärkeiden ajankohtaisten kysymysten kohdalla yhteiskunnan tarpeisiin esimerkiksi monialaisten tilannehuoneiden kautta. Monialaisena yliopistona HY voi tarjota

tilannehuoneiden pyöreän pöydän keskusteluiden tueksi samanaikaisesti asiantuntemusta useilta eri aloilta. Yliopiston johto voisi ilmaista tukensa tilannehuoneille, jotta asiantuntijat kokisivat tekevänsä merkittävää työtä HY:n mandaatilla.

- *Koronavirusepidemia on muuttanut suhtautumista tieteeseen ja myös samalla tuonut esiin, että on tärkeää lisätä ymmärrystä tieteestä ja kriisien monitahoisuudesta tieteen arvon vahvistamiseksi pysyvästi ja tieteen välinearvoistumisen välttämiseksi.*
- *Koronavirusepidemia korostaa panostamista tiedeviestintään, sillä tiede on yhteisöllistä ja jokaisen tutkijan olisi hyvä osata ja saada tukea omasta työstään kertomiseen ja keskustelemiseen.*
- *Yliopiston osaamista ja asiantuntemusta voisi koota yhteen tarjoten sitä kriisien aikana tai tärkeiden ajankohtaisten kysymysten kohdalla yhteiskunnan tarpeisiin esimerkiksi monialaisten tilannehuoneiden kautta.*

SYSÄYSKRIISIT MUUTTAVAT YHTEISKUNTA PYSYVÄSTI – NIIHIN VARAUTUMISEN JA SOPEUTUMISEN VALMIUKSIA TULEE TUKEA

Koronakriisiä voi luonnehtia sysäyskriisiksi, jonka jälkeen ei ole enää paluuta vanhaan. Vaatii vielä aikaa nähdä millainen ”uusi normaali” tästä kriisistä seuraa, eli millainen muutos ja mitä pysyvämpiä vaikutuksia kriisi aiheuttaa. Jo nyt voi kuitenkin ennakoida, että esimerkiksi yhteydenpito tiedeyhteisössä voi muuttua matkustusvaltaisista tapaamisista (kongressit, kokoukset) pysyvämminkin etäyhteyksien kautta tapahtuvaksi, mikä myös tarkoittaa, että valmiuksia etäyhteyksiin tulee edistää.

Koronavirusepidemiasta on kriisin aikana tuotettu ja jaettu tutkimustietoa nopeasti. Monet tiedejulkaisijat tai rahoittajat ovat reagoineet tietotarpeeseen tavoitteensa edistää pandemiaan liittyvän tutkimuksen nopeampaa ns. ”fast track” -käsittelyä. Esimerkiksi pandemiaan liittyviä uusia tutkimusmäärärahasuorituksia on avattu nopealla aikataululla, Suomessa esimerkiksi Suomen Akatemian COVID-19-erityishaku ja COVID-19-rokote- ja lääkekehitystutkimushaku.

Samalla koronaviruskriisi on tuonut esiin, että vertaisarviointi on hyvä mutta hidas tapa jakaa rahaa. Ajankohtainen ja tuleviinkin kriiseihin valmistautumista tukeva kysymys on, miten yliopisto voisi toimia aktiivisemmin tutkimusrahoituksen jakamisen käytäntöjen uudistamiseksi taipumaan myös nopeasti esiin nouseviin haasteisiin. Tätä varten yliopiston yhteistyötä merkittävimpien rahoittajien kanssa tulee vahvistaa edelleen. Lisäksi, koska koronakriisin puitteissa julkistetaan paljon tietoa mutta vertaisarvioitua tutkimusta kriisistä on vasta rajatusti, sen arvioinnissa, mikä tiedosta on relevanttia ja laadukasta, voidaan tarvita työkaluja. Yhtenä esimerkkinä tästä on pandemia.fi –sivusto, joka muun muassa myös Helsingin yliopistosta tulevien vapaaehtoisten voimin toimittaa tietoa mahdollisimman tarkasta tilannekuvasta kiinnostuneille.

On selvää, että koronaviruskriisi muuttaa myös työelämää osoittaen osaltaan, että tarve uuden oppimiseen on jatkuvaa. Tästäkin syystä sellaisten taitojen kuten ongelmanratkaisutaitojen, päätöksentekokyvyn, kansainvälisyyden sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen tulisi olla koko yliopiston tutkintotarjontaa läpileikkaavia teemoja. Sitä näkemystä, että työelämä on jatkuvaa uuden oppimista, pitäisi myös tukea vapauttavana eikä pelottavana asiana. Tällaisessa jatkuvan

oppimisen maailmassa yliopisto on paikka, jonne voi tutkinnon jälkeen tai kenties siitä riippumatta tulla yhä uudestaan täydentämään omaa osaamistaan ja jossa entiset ja tulevat opiskelijat toimivat perinteisen yliopistoyhteisön laajennettuna jatkeena. Tietoisuus siitä, että kaikkea ei tarvitse tai voikaan muuttuvassa maailmassa osata heti, tukee armollisuutta ja siten kestävyyttä myös ”henkisen huoltovarmuuden” näkökulmasta. Tällaisessa maailmassa yliopistosta valmistuneilla on luontainen mahdollisuus toimia sillanrakentajina yliopiston ja muun yhteiskunnan välillä tuoden omaa osaamistaan yliopiston käyttöön ja konkretisoiden sitä, minkälaisiin töihin ja työuriin yliopisto on johtanut.

- *Koronaviruskriisi on tuonut esiin, että vertaisarviointi on hyvä mutta hidas tapa jakaa rahaa, mistä syystä yliopiston yhteistyötä merkittävimpien rahoittajien kanssa tulee vahvistaa edelleen esimerkiksi sen pohtimiseksi, miten tutkimusrahoituksen jakamisen käytäntöjä mahdollisesti voitaisiin uudistaa taipumaan myös nopeasti esiin nouseviin haasteisiin.*
- *Yleisten valmiustaitojen, kuten ongelmanratkaisutaitojen, päätöksentekokyvyn, kansainvälisyyden sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen tulisi olla koko yliopiston tutkintotarjontaa läpileikkaavia teemoja, joiden varaan elämänmittainen oppiminen perustuu.*
- *Jatkuvan oppimisen maailmassa armollisuus on tärkeää samoin kuin se, että yliopisto on paikka, jonne voi tutkinnon jälkeen tai kenties siitä riippumatta tulla yhä uudestaan täydentämään omaa osaamistaan.*

DIGITALISAATIO, HYBRIDISTRATEGIAT JA KESTÄVYYSMURROS – MITÄ NE TARKOITTAVAT YLIOPISTOLLE

Koronaviruskriisi sai aikaan yliopistossa keväällä 2020 lyhyessä ajassa merkittävän digiloikan opetuksessa, kun noin 2000 kurssia siirrettiin verkkoon. Vain harvoja kursseja jouduttiin perumaan, osaa kursseista kuten pakollisia harjoitteluita sekä kenttä- ja laboratorioskursseja kylläkin siirtämään. Teknologinen valmius digiloikkaan oli jo olemassa, ja pandemian myötä opetus ja opiskelu muuttuivat. Yllättäen kevään etäopiskelun aikana opiskelijat opiskelivat keskimäärin enemmän suorittaen enemmän opintopisteitä kuin edellisenä keväänä. Sama ilmiö tapahtui kaikissa Suomen yliopistoissa Taideyliopistoa lukuun ottamatta. Digitalisaatiokehitys vaatii opetukselta kuitenkin enemmän kuin suoraviivaisen siirtymisen etäopetukseen. Verkkopedagogista kehittämistä tapahtuu väijäämättä, kun uusia teknologioita tulee käyttöön. Esimerkiksi tekoälyn kehittyminen voi tuoda painetta muuttaa totuttuja opetusjärjestelyitä yliopistoissa. Onkin huolehdittava siitä, että opiskelun ja oppimisympäristön mielekkyys on kaikille opiskelijoille ensisijainen tavoite.

Digitalisaatio aiheuttaa toisenlaistakin painetta. Yliopistot pääsääntöisesti sertifioivat oman opetuksensa, eli opettavat, arvioivat oppimista ja antavat tutkintotodistuksen oppimisesta. Ympäröivä yhteiskunta on luottanut tähän sertifikaattiin. On mahdollista, että lähitulevaisuudessa syntyy kilpailevia kansainvälisiä sertifiointitahoja vaikkapa LinkedIn-palvelun dataan perustuen. Tällainen sertifiointitaho voi markkinoida itseään ja yhteistyökumppaneitaan yleistä työllistymistä ja työhaastatteluun pääsemistä koskevilla tiedoilla. Säännellyt ammattialat ovat pidempään turvassa tältä kehitykseltä mutta esim. IT-alalla yliopistotutkinnon arvon lasku on näkyvissä kansainvälisesti, ei kuitenkaan Helsingin yliopistossa. Yhdysvalloissa moni

yliopisto, jonka rahoituspohja nojaa opiskelijan maksamiin opintomaksuihin, on taloudellisissa vaikeuksissa tästä syystä. Pandemia on kiihdyttänyt kehitystä huomattavasti.

Yliopiston legitimitietin säilymisen kannalta on oleellista, että yliopiston viisaus on saavutettavissa laajasti. Laadun mittarina voi tällöin toimia paremmin se, kuinka moni osallistuu siihen yhteisöön, jota kutsumme Helsingin yliopistoksi kuin se, mikä osuus hakijoista pääsee opiskelemaan yliopistoon. Suomalaisen yhteiskunnan menestys riippuu paljon siitä, kuinka saamme ihmiset kouluttautumaan, opiskelemaan ja tekemään uusia asioita. Yliopistojen on tärkeä rakentaa toimintakulttuuria, joka vastaa tähän tarpeeseen. Digitalisaatiokehitykseen liittyy myös Unifin, Arenen ja OKM:n yhteisesti edistämä kansallinen Digivisio 2030. Se rakentuu ajatukselle, että ”kansalliset tietovarannot avataan yksilöiden ja yhteiskunnan käyttöön”. Opiskelijan näkökulmasta se tarkoittaa mm. sitä, että ”data seuraa opiskelijaa”. Vision mukaan opiskelija voi noukkia helposti eri tahojen tarjoamia opintoja eri vaiheissa omaan tutkinto- tai muuta opiskeluaan. Toteutuessaan seuraavan yhdeksän vuoden aikana visio tarkoittaa suuria muutoksia opiskelijoiden toimintaan ja siihen, minkälaisilla järjestelyillä opetusta tuotetaan.

Koronaviruskriisi voi myös voimistaa siirtymistä hybriditoimintamalleihin muuttaen esimerkiksi tilojen käyttöä. Opetuksen osalta hybridistrategiat eivät Helsingin yliopistossa tarkoita sitä, että yhtä kurssia tarjottaisiin samanaikaisesti rinnakkain kahtena vaihtoehtona (kontakti- ja etäopetuksena) vaan, että kurssien välillä tai niiden sisällä voi olla variaatiota esimerkiksi sen suhteen, mitkä osat järjestetään kontakti- ja mitkä etäopetuksena. Koronakriisi voi toimia myös kestävyysmurroksen kirittäjänä. Kun uusia toimintamalleja otetaan käyttöön sekä yhteiskunnassa että yliopistolla tai kun kriisin taloudellisten vaikutusten kohtaamiseen liittyviä ratkaisuja ja tukipäätöksiä tehdään yhteiskunnassa, näitä muutoksia voi pyrkiä toteuttamaan siten, että ne eivät ole ristiriidassa ekologisen kestävyyskriisin ratkaisemisen kanssa. Yliopiston osalta tämä voi esimerkiksi tarkoittaa muutoksia tiloissa tai matkustamisessa. Samalla yliopistolla on tärkeä rooli kestävyysmurrokseen kannustamisessa tietoa tuottamalla.

- *Koronaviruskriisin edelleen kiihdyttämä digitalisaatio lisää painetta tutkimuksen ja opetuksen helppoon tavoitettavuuteen sekä perinteisen oppimisympäristön, opiskelun ja opettamisen muotojen muokkaamiseen uudessa ympäristössä mielekkäiksi koetuiksi.*
- *Mahdollinen siirtyminen hybriditoimintamalleihin ei Helsingin yliopistossa opetuksen osalta tarkoita sitä, että yhtä kurssia tarjottaisiin samanaikaisesti rinnakkain kahtena vaihtoehtona.*
- *Koronakriisi voi myös toimia kestävyysmurroksen kirittäjänä, jos uusia toimintamalleja käyttöön otettaessa ne pyritään toteuttamaan siten, että ne ovat kestävyysmurrosta edistäviä.*

OSA KRIISIN TUTKIMISEEN TARVITTAVASTA DATASTA ON YKSITYISILLÄ TOIMIJOILLA – KUINKA TUKEA SEN SAAMISTA KÄYTTÖÖN

Tietoon pohjautuva päätöksenteko edellyttää hyvää tiedon saatavuutta, erityisesti kriisitilanteessa, jolloin aikaa uusien rakenteiden luomiseen ei ole ja resurssit tarvitaan muualla. Osana laajempaa datan privatisoitumisen (privatization of data / surveillance capitalism) ilmiötä yhä suurempi osa tiedosta on globaalien yritysten omistamaa ja hallinnoimaa.

Suomessa julkinen hallinto on laajasti sitoutunut avoimen tiedon tuottamiseen, mutta yritysten hallinnoimaan tietoon tätä tavoitetta ei ole ulotettu. Yksityisten yritysten keräämän tiedon tutkimuskäytön käytänteet ovat vielä kehittymättömiä. Kriisivalmiuden nostamiseksi dataa keräävien yritysten, yliopistojen ja julkishallinnon välille on luotava valmiita käytänteitä sensitiivisenkin datan tutkimuskäyttöön.

Yliopiston on mahdollista ottaa nykyistä aktiivisempi rooli hyvien käytänteiden luomiseksi tutkimukseen sopivien tietotuotteitten kehittämiseksi ja toisaalta turvallisten analyysiympäristöjen rakentamiseksi yritysten ja yliopistotutkijoiden yhteiskäyttöön. Aineistojen saatavuuden pullonkaulat on syytä tunnistaa laaja-alaisesti erilaisia kriisejä ennakoiden, sekä ratkaista ne rauhassa ja yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. COVID-19-kriisi osoitti, että nopeimmin ja helpoimmin tieto saatiin käyttöön niiltä toimijoilta, jotka olivat jo kehittäneet valmiita datatuotteita ja yhteistyökuvioita ennen kriisin syntyä.

- *Vaikka julkishallinnossa aineistojen avaaminen on ollut vallitseva trendi viimeisen 15 vuoden ajan, yhteiskunnallisen ja ympäristöä koskevan päätöksenteon kannalta tärkeän datan omistus on enenevästi yksityisten yritysten käsissä.*
- *Helsingin yliopiston on taisteltava jaettavamman, avoimemman ja jatkojalostettavamman datan puolesta.*
- *Yliopiston on mahdollista toimia aktiivisesti aineistoratkaisujen kehittämisessä yhdessä yritysten kanssa. Valmiilla ratkaisuilla varmistetaan tiedon saatavuus päätöksentekoon kriisin sattuessa.*